

ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΗΣ

ΒΑΣΟΥ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ
Δημοσιογράφου - Συγγραφέως

Ἡ Λάρισα μὲ τὴν ἄπλα τοῦ πολύκαρπου κάμπου τῆς καὶ τὸν γκριζοπράσινον ὀρίζοντα τῶν ἱστορικῶν βουνῶν τῆς Ὀλύμπου καὶ Κισσάβου, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ περίγυρο στεφάνι τῆς, δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἀπὸ τὰ παλιὰ τῆς κλέη τίποτ' ἄλλο, ἐξὸν ἀπὸ τὸ Φρούριό τῆς ἢ καλύτερα ἀπ' τὰ ὑπολείμματα τοῦ Κάστρου τῆς. . .

Τὸ Φρούριο αὐτό, ποὺ βρίσκεται πάνω σ' ἓνα τεχνητὸ γήλοφο, εἶναι ἀπόλυτα συνυφασμένο μὲ γεγονότα, ποὺ συνετάραξαν κάποτε τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρη.

Στὴν θέση τοῦ πρωτοθεμελιώθηκε ἀπὸ τοὺς Πελασγοὺς ἢ παναρχαία Ἀκρόπολη, ποὺ τὸ ὄνομά τῆς «Λάρισα» διετηρήθη διὰ μέσου τῶν αἰῶνων μέχρι σήμερα.

Πάνω καὶ μέσα σ' αὐτὴν τὴ «Λάρισα», λοιπόν, ποὺ τ' ὄνομά τῆς ἐσήμαινε «Ἀκρόπολη, Φρούριο, Ὀχυρὸ» ἦταν ὁ Πολιοῦχος τῶν ἀρχαίων Λαρισαίων Ἐλευθέριος Δίας, τὸ Θέατρο, τὸ Ὠδεῖο, ποὺ ἦταν τὸ μεγαλύτερο καὶ πιὸ φημισμένο τῆς Βορειοκεντρικῆς Ἑλλάδος, τὰ Ἀνάκτορα τῶν ταγῶν τῆς Θεσσαλίας Ἀλευαδῶν καὶ ἄλλα δημόσια ἢ δημοτικὰ ἰδρύματα.

Οἱ αἰῶνες, ποὺ διαβαίνουν, ἔβαλαν τὴν ἀνεξίτηλη σφραγίδα τους στὸ ὄχυρὸ τῆς πεδινῆς Λαρίσης, ποὺ δὲν θὰ παύη νάναί ἢ αἰωνία καρδιά τῆς Θεσσαλίας.

Ὀχυρότατο κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, προσέδωσε στὴν Λάρισα τὸν χαρακτηρισμὸ: «Περιφρούρητη πόλη». Σ' αὐτὸ συνετέλεσε ὁ Ἰουστινιανός, ποὺ τὸ ὄχυρωσε, θέτοντάς το σὲ ἴση μοῖρα μὲ τὰ ὄχυράματα «σταθμιακὰ» φρούρια τοῦ Δαμασιοῦ καὶ τῶν Τεμπῶν, ποὺ παρέμεινε γνωστὸ μὲ τὸ θρυλικὸ ὄνομα «Τὸ Κάστρο τῆς Ὠριῆς».

Τέτοιο ἄπαρτο σχεδὸν φρούριο χάρις στὴν εὐψυχία τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Θεματοφυλάκων καὶ Καστροφυλάκων τῆς Λαρίσης, μονάχα μὲ δόλο—ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω—κατάρθωσε νὰ τὸ «πατήση», ἐντελῶς πρόσκαιρα ὅμως, ὁ τσάρος τῶν Βουλγάρων Σαμουὴλ μετὰ τὴν ἀνάκληση στὴν Βασιλεύουσα τοῦ στρατηγικώτατου στρατηγοῦ Κεκαυμένου καὶ τὴν προδοσία τοῦ ἐπιτοπίου ἄρχοντος Νικολίτζη, ποὺ ἐδημιούργησε πρὶν πεντακόσια ὁλόκληρα χρόνια ἀπὸ τὴν πτώση τῆς Πόλης στοὺς Τούρκους, μὴ «Κερκόπορτα» γιὰ τοὺς Σλάβους. . .

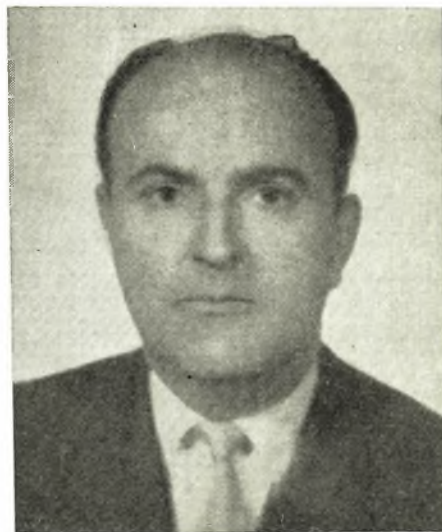
Ἦστερα ἦρθε ἡ Φραγκοκρατία, ποὺ στὰ 1204, ὕψωσε τὸ λάβαρό τῆς τὸ κατακτητικὸ μὲ ἐθνότητά τῆς τὸ Λεοντάρι, ἀφοῦ κατέβασε τοὺς Βυζαντινοὺς ἀετοὺς ἀπὸ τὰ πυργόκαστρα τοῦ Λαρισινοῦ ὄχυροῦ.

Ὁ Κόμης τῆς Λαρίσης καὶ βαρῶνος τοῦ Ἀλμυροῦ Γουλιέλμος ντὰ Λάρσα, ἐγκατεστάθη στὸ Κάστρο ἀπ' ὅπου γιὰ τριάντα χρόνια σχεδὸν καταδυνάστεψε τὸν τόπο.

Ἦστερα πάλι, ἦρθε ἡ βάρβαρη Τουρκοκρατία, ποὺ κι' αὐτὴ ἔκαμε τὸ κάστρο φριχτὸ σύμβολο σκλαβιάς, μετατρέποντας ἓνα μέρος του σὲ «Μπεζεστένι», ποὺ λειτουργοῦσε ἐκεῖ ὅπου καὶ ἡ Βυζαντινὴ Ἀγορά.

Ἡ ἀξονικὴ κατοχὴ ἐκάρφωσε κι' αὐτὴ μὲ τὴν σειρά τῆς τὴν μαυροκόκκινη ἀπ' τοὺς καπνοὺς καὶ τὸ αἷμα «Σβάστικα» τοῦ ἀγγελωτοῦ σταυροῦ, πάνω στὸν ὁποῖο, γιὰ μιὰ δεκαετία κρεμάστηκε ἡ φιλελεύθερη ἀνθρωπότητα, ποὺ σπάρραξε τελικῶς τοὺς Φραγγεσταῖν τοῦ Χίτλερ καὶ τοὺς Μακιαβέλι τοῦ Μουσολίνι.

Μακρὰ καὶ θρυλικὴ ἡ ἱστορία τοῦ Φρουρίου Λαρίσης, ποὺ γιὰ κανένα λόγο δὲν πρέπει νὰ ἐξαφανιστῇ. Καὶ ἐπικαιρὰ ἀξίζει νὰ τὴν παρακολουθήσουμε.

ΒΑΣΟΥ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Λαρίσῃ. Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ παραλλήλως εἰς τὴν λαογραφικὴν καὶ ἱστοριοδιφικὴν ἐρευναν. Ἐγράψε ποιήματα, πεζογραφήματα καὶ ποικίλα μελετήματα, ὅπως: «Ἐν Τούτῳ Νίκα» (ποιήματα), «Τῆς λύρας μου καὶ τοῦ καριοφιλοῦ μου» (ποιήματα), «Τὸ Σκῆπτρο τοῦ Θανάτου» (Νουβέλλα). «Οἱ Σταυροφόροι στὴ Λάρισα» (Μυθιστορία), «Τὸ Λαρισινὸ Κομιτάτο τῶν Ἀπόκρεω» (Λαογραφία), «Γενικὴ Ἱστορία τοῦ Δήμου Τιρνάβου», «Ἡ Χρυσὴ Βίβλος τοῦ Δήμου Λαρίσης», «Οἱ Ἀρχιερατικοὶ Κώδικες τῆς Λαρίσης καὶ Περιοχῆς», «Ὁ Κραννῶνας τῶν Σκοπαδῶν», «Ἡ Ἁγία τοῦ Κισσάβου». Μέλος τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Θεσσαλίας - Στερεᾶς - Εὐβοίας, Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Ἐκδρομικῶν Σωματείων Θεσσαλίας, Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Φιλαρχαίου Θεσσαλικῆς Ἐταιρίας, μέλος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, Διευθυντὴς τῆς μηνιαίας ἐπιθεωρήσεως Γραμμάτων καὶ τεχνῶν «Θεσσαλικά Γράμματα». Μετέχει μὲ διαλέξεις εἰς τὴν πνευματικὴν κίνησιν τῶν Θεσσαλικῶν πόλεων κλπ.

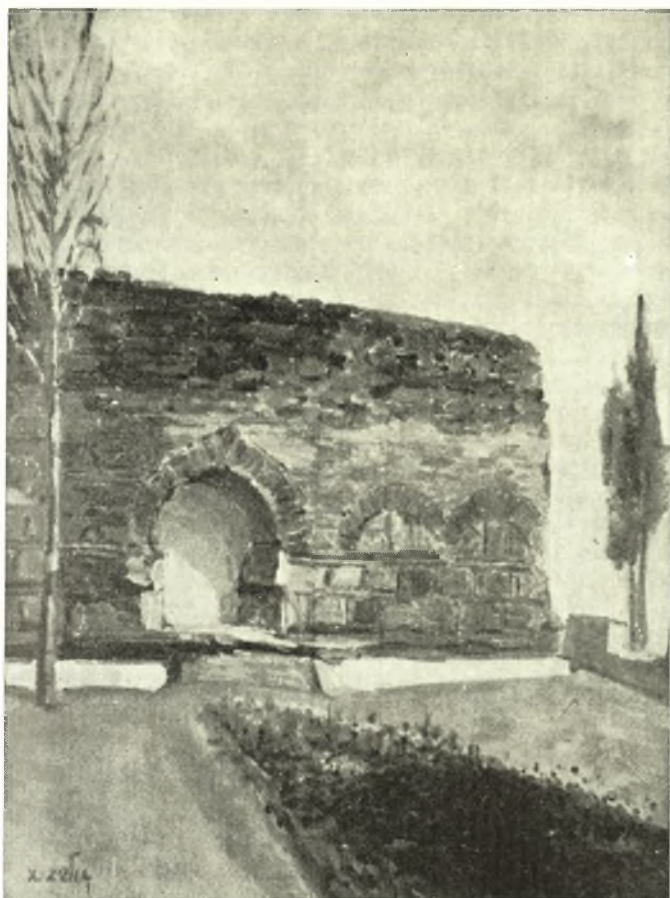
Τῆς μακρᾶς καὶ θρυλικῆς ἱστορίας τοῦ Φρουρίου τῆς Λαρίσης ἐδώσαμεν ἤδη ἓνα γενικὸν διάγραμμα.

Ἦδη καὶ ὅσον τὸ ἐπιτρέπουν ὁ χώρος καὶ ὁ χρόνος, θὰ παραθέσουμε συνοπτικὰ πάντοτε τὶς κυριώτερες φάσεις τῆς πράγματι θρυλικῆς ἱστορίας τοῦ Ὀχυροῦ τῆς περιφρούρητοῦ Λαρίσης.

Τὸ Φρούριο εἶναι ἀπὸ τὶς πιὸ ἀρχαῖες ὄχυρὲς θέσεις ἢ καλύτερα ἢ πρώτη τῶν Πελασγῶν, ποὺ συνοίκισαν ἐκεῖ τὸν πρωτόγονο οἰκισμὸ τῆς μὲ κέντρο τοὺς βωμοὺς καὶ τὰ ἱερὰ πρωταρχικά, τὰ θησαυροφυλάκια καὶ τὰ διοικητήρια μετέπειτα ἢ συγχρόνως. Ἡ «Λάρισα» ὑπῆρξε ὁ πρωτοθέσιος παραπήνειος οἰκισμὸς τῶν Πελασγῶν, οἱ ὅποιοι ἀφοῦ νίκησαν τοὺς αὐτόχθονες συγχωνεύθηκαν μαζί τους κι' ἀπετέλεσαν ἓνα σύνολο-σύστημα κοινότητος μὲ οικονομικοὺς, θρησκευτικοὺς, ἐθιμολογικοὺς καὶ γλωσσικοὺς, σιγά-σιγά, δεσμοὺς.

Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς πρωτοπόλεως τοῦ Πελασγικοῦ Ἄργους ὅπως λεγόταν ἡ Λαρισινὴ πεδιάδα τῆς ἐριβώλακος Θεσσαλίας, πολεμισταὶ—κυνηγοὶ τῆς καλύτερας αὔριον, ἔψαχναν γιὰ μιὰν «ἐθνικὴ» ἐστία, ποὺ εἶχε ὄχι τὴν ἔννοια, ποὺ ἀποδίδουμε σήμερα στὸ Ἔθνος μας, ἀλλὰ τῆς γενανιστικῆς—νομαδικῆς συνάφειας κι' ὁμοιοτυπίας, στὰ γανιὰ τουλάχιστον χαρακτηριστικὰ, τῆς Φυλῆς καὶ τοῦ Γένους. Ἔτσι νάχροντας καὶ πολεμώντας μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ μὲ τοὺς Ἰθαγενεῖς τῆς θεσσαλικῆς ἐνδοχώρας, ἔφθασαν κι' ἐμπήξαν τὸ πετράγκωνο τρόπαιό τους ἐδῶ, ὅπου ὕψωσαν τὸν πρῶτο Τύμβο—πρωτόγονο καὶ πρωτόγονο Μνημεῖο—Ἡρώ των Ἀτάβων (Προγόνων), τῶν ὁποίων ἐλάτρευαν τὴν μνήμη τὴν ἱερὴ κι' ἠρωϊκὴ συνάμα.

Τὶς «Τοῦμπες» ἐκεῖνες ποὺ σιγά-σιγά ἔγιναν Βασιλικοὶ ἢ τῶν Ταγῶν τάφοι, περιτείχισαν μὲ τείχη κυκλωπικῆς διαστάσεως, πάνω στὰ ὅποια, μὲ τὸ χρονοπέραςμα, οἰκο-

Τό Φρούριο τῆς Λαρίσης
(Ἔργον τῆς ζωγράφου Χρυσούλας Ζώγια)

δομήθηκαν ἀργότερα οἱ καθ' αὐτό Ἀκροπόλεις, τὰ ἀμυντικοεπιθετικά δηλαδή ἐνδαιτήματα.

Ἐνας τέτοιος Τύμβος, φυσικά μεγαλύτερος ἀπὸ κάθε ἄλλον στὴ Θεσσαλία, πὺ ἐθεμελιώθηκε πάνω στὸν Τεχνητὸ Γήλοφο τῆς Λαρίσης μὲ ὑψόμετρο κάπου ἕνα μέτρο, ἀπ' τὴν θάλασσα καὶ τὸν ὑπόλοιπο κάμπο στάθηκε ἡ πρώτη μορφή τοῦ τωρινοῦ μας Φρουρίου, πὺ μονάχα τουριστικούς σκοποὺς μπορεῖ νὰ ἐξυπηρετήσῃ στὴν ἐποχὴ μας.

Δὲν θὰ πρέπει φυσικά ν' ἀγνοοῦμε ὅτι ὅπως ὅλα τὰ Φρούρια, τὰ ὀχυρωματικά ἔργα, ἀκόμη κι' ἐκεῖνα πὺ ἀποτελοῦν τὴν δόξα μας στοὺς αἰῶνες ὅπως π.χ. ἡ Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ντροπὴ μας, ὅπως τὸ Παλαμίδι τοῦ Μωριά, χτίσθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀμέτρητους σκλάβους τῶν ἰσχυροκατακτητῶν τῆς ἐποχῆς. Οἱ Θεσσαλοὶ Πενέστες τῆς Λαρίσης ἔχτισαν τὸ Φρούριό τους, ὅπως οἱ Ἑβραῖοι τὶς Πυραμίδες τῶν Φαραώ. . .

Ἔτσι ἀνηγέρθη ἡ «Ἀκρόπολη» τῆς Λαρίσης, σάν ὀχυρὸ καὶ σταθμὸς μαζί, πὺ προσέβλεπε πρὸς τὸν αἰώνιον Ὀλυμπο καὶ τὸν ὑδάτινο δρόμο τοῦ Πηνειοῦ, πὺ ἄρχιζε ἀπὸ τὴν Πίνδο καὶ ξέβγαζε ἀπὸ τὰ Τέμπη στὸ μυθικὸ Στόμιο τοῦ Θεσσαλικοῦ Πόντου.

Ὁ τόπος μας εὐφορος, ὀμορφος, πρόσφορος γιὰ μόνιμη διαμονὴ κι' ἐξασφαλισμένη ἐπιβίωση, ἀπετέλεσε τὴν πρώτη Ἑλλαδικὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας γιὰ τοὺς Προγόνους ἀρχαίους Λαρισαίους.

Αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ προϊστορία τοῦ Κάστρου τῆς Λαρίσης, τὸ ὁποῖο κατὰ μίαν ἄποψη πὺ πιθανῶς στηρίζεται στὶς τελευταῖες κοσμοϊστορικές γιὰ τὸν κεντροελλαδικὸ χῶρο, ἀρχαιολογικὲς ἀνακαλύψεις, ἐστήθηκε πάνω στὸν Γήλοφο, πὺ ἀποτελοῦσε προεξέχουσα πετρώδη κορυφὴ νησίδος τῆς προϊστορικής Θεσσαλικῆς λιμνοθάλασσας. Ἐκεῖ πάνω ἐποικοδόμησαν οἱ Πελασγοὶ τὴν «Λαρίσά»

τους, βάζοντας νὰ δουλέψουν κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸ τους τοὺς κατακτημένους ντόπιους, ὅσο κι' οἱ ἴδιοι νὰ γίνουν ἕνα μ' αὐτοὺς. Γιατί ἡ Θεσσαλία μὲ κέντρο τὴν Λάρισα, ὑπῆρξε ἡ πρώτη κοιτίδα τῆς αὐγῆς τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ κι' εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ ὕλικὴ καὶ πνευματικὴ τροφὸς τῆς Ἑλλάδος.

Πάντως, ἐκεῖνο πὺ πρέπει νὰ εἰπωθῆ ὡς κατακλείδα τῆς προϊστορικής ὑποστάσεως τοῦ Λαρισινοῦ Φρουρίου εἶναι ὅτι αὐτὸ ἀπετέλεσε καὶ θὰ ἀποτελῆ ἀείποτε τὸ κέντρο τῆς καθολικῆς ζωῆς τοῦ τόπου εἴτε ὡς σύμβολο τῆς φιλελευθερίας καὶ ζωτικότητος τοῦ τόπου. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπιβάλλεται νὰ διατηρηθῆ πάση θυσία!

Ἄφου εἶδαμε σὲ γενικὲς γραμμὲς τὴν προϊστορία—τρόπον τινά—τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Λαρίσης, ἄς δοῦμε τώρα τὴν ἱστορία τοῦ Φρουρίου στὰ «ἱστορικὰ χρόνια» τῆς ζωῆς τοῦ τόπου.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Θεσσαλίας φυσικά, ὅποτε ἡ Λάρισα ἐγνώριζε κι' αὐτὴ δόξες καὶ οἰκονομικὴ ἀκμὴ, εἰδικότερα ἀνάμεσα 3ης καὶ 5ης ἑκατονταετηρίδος, ἡ Ἀκρόπολη τῆς πρωτεύουσῆς τοῦ Κοινοῦ τῶν Θετταλῶν, ἡ Λάρισα, γίνετα ἔδρανο, θῶκος δηλαδὴ τοῦ Οἴκου τῶν Ἀλευαδῶν, πὺ ἐτάγευαν σ' ὅλη τὴ Θεσσαλία, ἐλέω Θεῶ Δία καὶ πὺ κρατοῦσαν ἀπ' τὸν Ἡμίθεο Ἡρακλῆ καὶ κυβερνοῦσαν ἀνελέητα τοὺς Πενέστες τοῦ Κάμπου, πὺ χρησίμευε μονάχα γιὰ τάφος τοὺς ἄγραφτους.

Ἡ κυρίως Ἀκρόπολη χωρίζονταν τελείως ἀπὸ τὴν πόλη μὲ εἰδικὸ—δικὸ τῆς τείχος καὶ συνδεόταν μ' αὐτὴ μὲ μίαν ἐσωτερικὴ πύλη, πὺ οἱ εἰδικοί τὴν τοποθετοῦν ἐκεῖ ὅπου σήμερα εἶναι ἡ διασταύρωση τῶν ὁδῶν Βασιλίσσης Σοφίας καὶ Ἐλευθερίου Βενιζέλου περίπου.

Ὅλο τὸ ἀρχέγονο Φρούριο, πὺ ἐν τῷ μεταξύ εἶχε δεχθῆ τὶς ἐπιδράσεις τῆς τοτεσινῆς ἀρχιτεκτονικῆς ὀχυρωματικῆς, ἦταν ἰσχυρότατο γιὰ τὴν ἐποχὴ του. Ἀποτελοῦνταν—ὅπως περιγράφει ὁ ἀείμνηστος ἱστορικός τῆς «Πελασγικῆς Λαρίσης» Θεόδωρος Ἀξενίδης—ἀπὸ δύο μακροὺς βραχίονες, οἱ ὁποῖοι ἐκτείνονταν πρὸς βορρᾶν καὶ κατὰ μῆκος τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ. Αὐτὰ ἦσαν τὰ λεγόμενα μακρὰ τείχη, πὺ ἀποτελοῦσαν καὶ τὶς βασικὲς ὀχυρώσεις τῆς πόλεως, τὴν ὁποία τὸ Φρούριο, «ἀγκάλιαζε» μὲ τὴν ἀσφάλειά του.

Μὲς στὴν κυρίως Ἀκρόπολη τώρα, ὅπως ἤδη γενικά περιγράψαμε, ὕψωναν μεγαλόπρεπα τὸ λευκομέτωπο ἀνάστημά τους μνημεῖα καὶ ναοί, ἀνάκτορα καὶ ἱδρύματα, πλουμισμένα ὅλα μὲ τὸ περίφημο θεσσαλικὸ «Ἀτρακινὸν» πρασινομάρμαρο τῆς Χασάμπαλης, ὅπου καὶ σήμερα ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ στὸ φημισμένο καμποβοῦνι τῆς τὸ γνωστὸ Λατομεῖο, πὺ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουλίου Βανέλιου ἐξακολουθοῦν ὡς τώρα νὰ τὸ ἐκμεταλλεύονται διάφοροι Ἰταλικοὶ οἴκοι.

Μ' αὐτὸ τὸ ἴδιο μάρμαρο, εἶχε διακοσμίσει ὁ Αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Ἰουστινιανὸς τὴν Ἁγία Σοφία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ ἴδιος, ὅπως θὰ ἰδοῦμε παρακάτω, ὀχύρωσε καὶ τὸ Φρούριο τῆς Λαρίσης, τὸ ὁποῖον ἐσυγχρόνισε μὲ τὴν ἐποχὴ του.

Στὴν καρδιά τῆς Ἀκροπόλεως καὶ σὲ διάφορα ἐπίκαιρα σημεῖα καὶ περιβλεπτες θέσεις, ὅπως ἤδη προσημειώσαμε, ὑπῆρχαν πρῶτος καὶ Κάλλιστος ὄλων ὁ Ναὸς τοῦ Πολιούχου Ἐλευθερίου Δία, τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, τοῦ Κερδώου Ἑρμῆ κ.ἄ. Ἀνάμεσα στοὺς δύο ναοὺς ὑπῆρχε τὸ ἐθνικὸ Μνημεῖο τοῦ τάφου τοῦ Ἀκρισίου, πὺ λογιζόνταν ὡς μυθικὸς ἱδρυτῆς τῆς Λαρίσης, ὁ ὁποῖος πέθανε ἀπὸ τραῦμα, πὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἐγγονοῦ του Περσέως, γιὰ νὰ ἐπαληθευθῆ προφανῶς σχετικὸς χρησμός. Στὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς φυλάσσονταν τὰ ἐπισημότερα καὶ τὰ πιὸ περισπούδαστα ψηφίσματα τοῦ Δήμου Λαρίσης. Ὁ ναὸς αὐτὸς ἐκεῖτο ἀκριβῶς ἐκεῖ πὺ ἀνεγείρεται τώρα ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀχιλλεῖου, τοῦ δὲ Ἐλευθερίου

Διός, που έπεσκίαζε δλους, τὸ οἰκοδόμημα ὑψώνονταν ἐκεῖ, ὅπου ὁ παλῆς Ἅγιος Ἀχιλλεῖος καὶ τὸ Β' Δημοτικὸ Σχολεῖο.

Σχετικῶς μὲ τὸ ποιὸς ἀρχαῖος Θεὸς ἀπ' αὐτοῦς, πού εἶχαν τοὺς ναοὺς των ἐντὸς τοῦ Φρουρίου, ἦταν πολιοῦχος, δὲν εἶναι ξεκαθαρισμένο. Πάντως δὲν συμφωνοῦμε μὲ τὴν ἀποψη τοῦ μακαρίτη Θ. Ἀξενίδη ἐπὶ τῆς διατυπωμένης ὑποθέσεως ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ ἦταν ἡ προστάτιδα τῆς Λαρίσης. Βέβαια—ὅπως ἔχουμε ἤδη γράψει κ' ἄλλοῦ παλιότερα— ἡ Θεὰ τῆς Σοφίας λατρευόταν μὲς σ' ἀκροπόλεις ὡς Παλλάδα ἢ Πολιάδα· κ' αὐτὸ θάπρεπε νὰ συμβαίη καὶ στὴ Λάρισα. Ὅμως, στὴν προκειμένη περίπτωση συμβαίνει κάτι ἄλλο, πού ἀναποκρίνεται στὰ ἐθνοθησκευτικὰ δεδομένα τοῦ τόπου.

Οἱ Λαρισαῖοι ἦσαν ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια συνδεδεμένοι μάλιστα ἐπίσημα μὲ τὴν λατρεία τοῦ Ὀλύμπιου Δία, τοῦ Ἐλευθερίου Δία, ὁ ὁποῖος μὲ τὴ σειρά του συνδεόταν μὲ τὴν ὑπόσταση τῆς πρωτοπόλεως τῆς Θεσσαλίας καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποῖου ὀλόκληρο τὸ «Κοινὸν τῶν Θεταλῶν», πού λειτουργοῦσε δίκην Ὁμοσπόνδου Κράτους, γιόρταζε μὲ πανελλήνια συμμετοχὴ κάθε τετραετία τὴν παμμεγίστη ἑορτὴ τῶν «Ἐλευθερίων». Ἐπὶ πλέον οἱ Κυβερνήτες—Ταγοὶ Ἀλευάδες, ὅπως εἶπαμε, κρατοῦσαν ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ Δωδεκαθέου Δία κ' ἀπὸ τὸν ἀθλοφόρο Ἡρακλῆ. Κατὰ συνέπειαν, ὁ φυσικὸς προστάτης τῆς Λαρίσης, τὴν ὁποία ἐκεῖνοι ἐτάγευαν χάρις στὴν «θεόπεμπτη» δύναμη κ' ἐξουσία, πού τοὺς παραχωροῦσε ὁ Κεραυνοβόλος Ζεὺς, ἦταν ὁ ἴδιος γενάρχης καὶ διαφεντευτῆς τους. Ἐξ ἄλλου κ' ἀπ' τὰ ἀρχαῖα, τὰ πιὸ παλιὰ λαρισαῖκα νομίσματα, διαπιστώνεται ὅτι τὸ παλιότερο τοῦ Ἴππου (συμβόλου τῶν ἀριστοκρατῶν Ἰπέων-Ἰπποτῶν τῆς ἐποχῆς) λαρισινὸ ἐθνόσημο ὑπῆρξε ὁ Κεραυνὸς τοῦ Ἐλευθερίου Δία.

Μὲς στὴν Ἀκρόπολη ἐπίσης ἦταν ὁ ναὸς τοῦ Κερδώου Ἑρμῆ, γιὰ Λόγιον Ἑρμῆ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ τότε λόγος, μὲς στὸ καθεστῶς τῆς θεσσαλικῆς χωροδеспοτίας μὲ τὸν γεωργικηνοτροφικὸ χαρακτήρα τοῦ τόπου. Τοῦ Κερδώου Ἑρμῆ ὁ ναὸς ἦταν τὸ ἱερὸ Θησαυροφυλάκιο τῆς Πόλεως-Κράτος, κ' ὅπου συγκεντρωνόταν τὰ οικονομικὰ τοῦ Δήμου. Ὅλ' αὐτὰ τὰ κουμαντάριζαν ὁ Ἀρχιδάφνηφόρος (Ἀρχιερέας) μὲ τοὺς Ἱεροφάντες (Ἱερατεῖο-Κλῆρο) τοῦ Θεοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ὁ Ἀρχιταμειῶν μὲ τοὺς συνεργάτες του. Στὰ ἰδιαίτερα ἐνδιαίτηματα τοῦ Φρουρίου, στὴν «ἐντὸς τῶν τειχῶν» Λάρισα, ἀπαγορευόταν νὰ μπῆ ὁ λαὸς, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς μεγάλες μέρες, δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς καὶ ἐθνικοὺς πανηγυρισμοὺς. Καὶ πάλι στὰ ἄδυτα οὐδεὶς ἄλλος ἐκτὸς τῶν Ταγῶν, τοῦ Ἱερατεῖου, τῶν Ἀρχόντων, πού ἦσαν γραμμένοι στὴν «Χρυσὴ Βίβλος» τῆς Λαρισαϊκῆς Ἀριστοκρατίας, πού κυβερνοῦσε πᾶπο πρὸς πᾶπο τὸν τόπο, ἔμπαινε.

Τὸ ἱερὸ τεῖχος τῆς Λαρίσης ἔπαιξε μεγάλο ρόλο ἀνεκαθεν γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀναπόσπαστο ἀπὸ τὴν ζωὴ τῶν Λαρισαίων, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀγαποῦν ἔστω ὅ,τι ἀπόμεινε ἀπ' αὐτό.

Παρά τὴν Ἀκρόπολη, σύμφωνα μὲ τὰ ἱστορικὰ δεδομένα καὶ τὰ περὶ τὸ Φρούριο ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ἦταν τὸ μεγάλο Θέατρο τῆς Λαρίσης, ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ πιὸ φημισμένα τῆς Κεντρικῆς καὶ Βορείου Ἑλλάδος.

Σ' αὐτὸ τὸ καστρόκτιστο Θέατρο παιζόντουσαν γιὰ τὸ φιλοθεάμον κοινὸ τῶν ἐλευθέρων Λαρισαίων, τραγωδίαι μὲ θεσσαλικὸ περιεχόμενο, ὅπως «Οἱ Λαρισαῖοι» τοῦ Σοφοκλῆ, τοῦ Εὐριπίδη καὶ ἄλλα ἔργα, πού χάθηκαν. Ἐκεῖ «διδάσκονταν» πνευματοκαλλιτεχνικὲς παραστάσεις, μπροστὰ τοὺς ἄρχοντες καὶ στὸν λαό, πρὸς τιμὴν τῶν ἔσω καὶ στὰ δεξιὰ τῆς Ἀκροπόλεως ἐνυπαρχόντων Ἱερῶν τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Στὸ κέντρο τοῦ περιλάμπρου ναοῦ τοῦ Ἐλευθερίου Δία, πού ἀναφέρουμε, καὶ παραδίπλα ἀπ' τὸ χρυσελεφάντινο

ἄγαλμα τοῦ «Κεραυνοβόλου», ὅπως ἦταν ὁ Ζεὺς, ὑψώνονταν μαρμαροπελεκητὸς ὁ πελώριος τετράγωνος Θρόνος τοῦ Ταγοῦ, πού ἦταν πελεκημένος ὀλόκληρος στὸ σχῆμα ἐνὸς Γύπα μ' ὀλάνοιχτα τὰ φτερά, τὸ ὁποῖο τὰ νυχοπόδαρα ἀποτελοῦσαν πλουμιστὸ ὑποπόδιο τοῦ κυβερνῶντος τὶς τύχες τῆς πόλεως.

Τὸ Φρούριο, ὅπως ἐπανελημμένα εἶπαμε, ἐστάθη διὰ μέσων τῶν αἰῶνων ἀκατάλυτο σύμβολο τῆς ἐλευθερίας τοῦ τόπου. Ἐμπρὸς στὶς πύλες του ἐδόθησαν κατὰ καιροὺς φονικώτατες μάχες κ' ὁ Μεσαίωνας μὲ τὶς δυνάμεις τοῦ σκότους καὶ τῆς βίας, πού διέθετε, πολλές φορές κατόρθωσε νὰ τὸ λοχίση, νὰ τὸ ματώση, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ τὸ σαρώση. Αὐτὸ, τὸ ἀνέλαβε ὁ χρόνος ὁ πανδαμάτορας. Πάντως, τὸ Φρούριό μας τὸ ἐξεπύρθησαν κατὰ καιροὺς, βυθίζοντας στὸ πένθος καὶ στὴν ἀπόγνωση τὸν κόσμον τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς οἱ: Ἀλάρυχος, Σιγισμοῦνδος, Σαμουήλ, Βιλαρδουῖνος, Τουρχάν καὶ πιὸ παλιὰ οἱ Ἀβαροὶ, οἱ Πέρσες, οἱ Οὐννοὶ, οἱ Γότθοι, οἱ Ἀλβανοί, οἱ Βλάχοι. Ὅλοι αὐτοὶ, γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοὶ ἐπιδρομεῖς, ἔβαλαν τὴν ἀνεξίτηλη σφραγίδα τους στὴν Λάρισα πού ἐπάτησαν στὸ στήθος τῆς τὸ λιποθυμισμένο. Πολλὲς φορές διαγοῦμισαν τὴν καστροπερίτειχη πόλη, τὴν ἀπορφανισμένη πιά, στὸ διάβα τῶν καιρῶν, ἀπὸ τοὺς πρωταθλητῆς τῆς, γιὰ χάρις τῶν ὁποῖων, πάμπολλες φορές ἐγκρέμισαν μέρος τοῦ Φρουρίου, πού ἦτανε συμβολικὰ «ἄχρηστο» ἀφοῦ εἶχε στὸ πλευρὸ τῆς τέτοια ἀνίκητα παλληκάρια.

Ἔτσι ἀρχίζει ἡ μεσαιωνικὴ ἱστορία τοῦ Κάστρου τῆς Λαρίσης, στοὺς ὑψηλοὺς πύργους καὶ στὶς ἄμετρες ἐπάλξεις, τοῦ ὁποῖου οἱ Βυζαντινὲς φρουρὲς ποιὸς ξέρει μὲ πόσον ἰδρώτα καὶ αἶμα, μὲ τὴν ἐπικουρία τῶν Λαρισαίων ἀπέκρουσαν ἢ ὑπέκυψαν σὲ ἀδηφάγους ξένους. . .

Σ' αὐτὸ πάνω καρφώθηκαν οἱ σάρισες τῆς Μακεδονικῆς Φάλαγγος, ὡς τρόπαια πού τὰ ποδοπάτησαν οἱ Ρωμαϊκὲς Λεγεῶνες, οἱ ὁποῖες κ' ἔκαμαν φωλιὰ τῶν πολεμικῶν ἀετῶν τους, τὰ καστρόπυργα τοῦ φρουριακοῦ συγκροτήματος τῆς Λαρίσης.

Τὸ ἔτος 150 ἦλθε ὁ Χριστιανισμὸς πού ὕστερα ἀπὸ ἄλλα τόσα περίπου χρόνια ὑψωσε τὸν Σταυρὸ τοῦ Ἁγίου Ἀχιλλεῖου στὸ Κάστρο, ὅπου ὁμως στὰ σκοτεινὰ ὑπόγειά του καὶ στὶς ἐπάλξεις του ἐτυραννήθηκαν κ' ἐσφαγιάσθηκαν κ' ἐσταυρώθηκαν ἀπ' τοὺς Ρωμαίους, ὅσπου κρατοῦσε ἡ ἐξουσία τους, πάρα πολλοὶ Λαρισαῖοι ἀκριβῶς, γιὰτὶ ἀρνοῦνταν πλέον νὰ παραδέχονται καὶ νὰ λατρεύουν τοὺς εἰδωλολάτρες Αὐτοκράτορες ὡς Θεοὺς. . . Αὐτὸ τὸ μαρτυροῦνε πλάκες μὲ σχετικὲς παραστάσεις, πού ἐκτίθενται στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο. Εἰκάζεται μάλιστα ὅτι ὁ θρύλος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Καβαλλάρη, πού κατατροπώνει τὸν δράκοντα, ἔχει μιὰ βάση στὸ Φρούριο τῆς Λαρίσης. Ἔτσι τὸ Κάστρο γίνεται λίκνο τῆς ἐλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως, πού θέλγει ἀλλὰ ἐπιτάσσει περαιτέρω ἔρευνες.

Ἄς δοῦμε τώρα τὸν ρόλο, πού ἔπαιξε τὸ Κάστρο τῆς Λαρίσης στὴν ἐν γένει ζωὴ τοῦ τόπου.

Τὸ 396 μ.Χ. τὸ Φρούριο ἐστάθη ἐστία ἀντιστάσεως ἐναντίον τοῦ Ἀλαρίχου τῶν Γόθων, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους κατακτητῆς τοῦ κόσμου. Ὁ Ἀλάρυχος πού μπῆκε καὶ κατέλαβε τὴν Θεσσαλία «ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ Ρωμαίου», μιλοῦσε ἄψογα τὰ Λατινικὰ καὶ τὰ Ἑλληνικὰ. Οἱ Θεσσαλοὶ μὲ πρωτοστάτες τοὺς Λαρισαίους ἀπεφάσισαν νὰ διώξουν τοὺς Γόθους ἀπὸ τὸν τόπο τους. Συγκεντρώθηκαν στὸ Φρούριο τῆς Λαρίσης, ἐξοπλίσθηκαν κ' ἐξαπέλυσαν τὴν ἐπίθεσή τους, τὴν στιγμὴ πού οἱ βάρβαροι περνοῦσαν κοντὰ στὴ Γέφυρα, τὸν Πηγεῖο. Μόνον ἡ γρηγοράδα καὶ ἡ ἱκανότης τοῦ Ἀλαρίχου γλύτωσε τὸν στρατὸ του, ἐκτὸς ἀπὸ 3.000 πολεμιστῆς του, πού ἐβλαψαν μὲ τὸ αἶμα τους τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ, καθὼς καταπολεμοῦνταν ἀνελέητα ψηλά ἀπ' τὸ Φρούριο, πού συνόρευε μὲ τὸ Γεφύρι. Ἐν τούτοις, τὸ κάστρο πατήθηκε καὶ

οί Λαρισαίοι και γενικότερα οί Θεσσαλοί πλήρωσαν πάρα πολύ άκριβά την απόπειρά τους. Ή αντίσταση εκείνη κατά τού Άλαρίχου, απέκλήθη «Μάχη τού Πηνειού».

Άργότερα ο αυτοκράτορας τού Βυζαντίου Ίουστινιανός προβλέποντας κινδύνους και άπειλές για τó Κράτος, άνήγειρε σειρά δλόκληρη από όχυρώματα και φρουριακά συγκροτήματα σ' επίκαιρες θέσεις. Ήπίσης έπεσκεύασε τά σαρωμένα κάστρα τής Θεσσαλίας, ανάμεσα στα όποια πρώτο και καλύτερο τής Λαρίσης, τó όποιο λογίζεται σαν ένα από τά ιστορικότερα τής 9ης Ήπαρχίας (Θεσσαλίας) τού Ίλλυρικού Βυζαντινού θέματος, πού έπροστάτευε έξουσιαστικά άπ' τήν πρωτεύουσα Λάρισα, 17 Πολιτείες και Χώρες.

Στό Κάστρο τής Λαρίσης, μετά από δλόκληρους και πολυάιμακτους άγώνες, προσήλθαν τελικά ύποταγμένοι και έπροσκύνησαν από τά βουνά οί Βλάχοι, πετώντας τούς σκούφους τους στα ύποπόδια τού νικητή τους Αυτοκράτορος Άνδρονίκου, οί όποιοι όμως, τó ξαναχύπησαν, στα 1078 δίχως και νά τó πάρουν τó ρημόκαστρο.

Άπ' αυτό τó ίδιο Κάστρο, ξεκίνησε ή «άποστασία», ή επανάσταση δηλαδή τών Θεσσαλών με άρχηγους και πρωτοστάτες τούς Λαρισαίους, οί όποιοι έξηγήρησαν κατά τού αυτοκράτορος τής Κωνσταντινουπόλεως. Οί επαναστάτες έφθασαν λεηλατώντας και καίγοντας, μέχρι τήν Μακεδονία, μάλλον για οικονομικούς λόγους: βαρείας φορολογίας τών πολιτών και για μισθολογικούς τού στρατού.

Ή «στάση» εκείνη, σέ μιά άπ' τίσ πιό ζωτικές για τó Βυζάντιο θέσεις, όπως ό κεντροελλαδικός πλουτοφόρος χώρος τής Θεσσαλίας, συνετάραξε τή Βασιλεύουσα, ή όποια και άπεφάσισε νά τήν καταστείλει είτε με τó καλό είτε με τó κακό.

Έτσι εξαπέστειλε έναντιόν τής Φρουράς και τών στασιαστών τής Λαρίσης τόν ίδιο τόν θεματοφύλακα Δούκα, Στρατηγό Νικόλαο, τού όποιου όμως άνεκόπη ή άντεπίθεση. Ο Δούξ Νικόλαος τότε, με τήν ειδική άποστολή, έπολιόρκησε, δίχως όμως και νά δυνηθί νά καταβάλλη τούς άντιστασιώτες και νά καταλάβη τήν πολιτεία.

Και τότε έγινε τó «θαύμα τού μεταφρονηματισμού» τού Πολιορκητού. Ο στρατηγός μπροστά στόν άπεγνωσμένον και δίκαιο άγώνα τών Λαρισαίων, μετεστράφη άναπάντεχα, συνετάχθη με τούς επαναστάτες, άπαρνήθηκε τά πάντα, και άφου μετέτρεψε τó βαρύ πολεμικό ξίφος του σέ ειρηνικό σταυρό, έσπευσε νά καταφύγη άπ' τó περίγυρο τής Λαρίσης, στους παρακείμενους τού χωριού Τσαπασλάρ, λόφους «Βούνενα», όπως ήνωσε τήν τύχη του με άλλους 12 μοναχούς, πού είχαν στήσει εκεί έναν Κοινοβιακό Οίκισμό. Ή πολιορκία εκείνη έλύθη τότε και οί πολιορκηταί έπαυσαν νά καταπολεμούν άλλήλους. Ίσως δέ και νά συνεφιλιώθηκαν.

Τόν στρατηγό-καλόγερο Νικόλαο πού έκαρτόμησαν οί χριστιανοδιώκτες επιδρομείς Άββαροι, στις 9 Μαΐου, ή εκκλησία, με πρόταση προφανώς τής Λαρισαϊκής Μητροπόλεως, άνεκήρυξε και γιορτάζει, τήν παραπάνω ήμερομηνία, ως Άγιο Νικόλαο τών Βουνένων.

Μεγάλες έξ άλλου υπήρξαν έν συνέχεια, οί περιπέτειες τού Φρουρίου και τής πόλεως τής όποίας αυτό έδέσποζε και πού έπροστάτευε, όταν άντιμετώπισε τίσ επιδρομές τών Σλάβων και ειδικώς τών Βουλάρων, οί όποιοι από τó 976 ως τó 1025 έλεηλάτησαν με τήν σειρά τους τó θεσσαλικό διαμέρισμα.

Άντιμέτωποι σέ κείνον τόν πολύχρονο άγώνα υπήρξαν ό Στρατηγός Θεματοφύλακας τής Βυζαντινής Λαρίσης Κατακαλών Κεκαυμένος και ό Τσάρος τής Βουλγαρικής όρδής Σαμουήλ Κομιτόπουλος, για τόν όποιο λεγόταν ότι κρατούσε από ελληνική γενιά κι' υπήρξε κατά κάποιον τρόπο πρόδρομος τών Γενητσάρων, πού έθανάτωσαν τόν τόπο, μερικές εκατονταετίες άργότερα.

Ο Τσάρος Σαμουήλ έπολιόρκησε τήν περιφρούρητη Λάρισα τó 986 μ.Χ., πού για έξη δλόκληρα χρόνια τού διεξεδίκησε νικηφόρα ό στρατηγικότερος Κεκαυμένος.

Ή αντίσταση εκείνη, πού έθύμιζε Άχιλλέα μαζί και Ήδυσσέα, με τά σωστικά στρατηγήματά της και τούς άπαράμιλλους ήρωισμούς της, μαζί με τίσ θριαμβικές μά και δραματικές της ώρες, συνθέτουν μιά από τίσ επικότερες σελίδες τής έθνοτοπικής μας Ιστορίας, πού ένα από τά έδρανά της υπήρξε και τó Φρούριο τής Λαρίσης.

Ο Κεκαυμένος, ένας από τούς ίκανωτέρους πολιτικοστρατιωτικούς θεματοφύλακες τής Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στην Έλλάδα, ουσιαστικώς ένίκησε τόν δολερό Σαμουήλ με τά ίδια όπλα, και μόνον όταν οί Πραιτωριανοί τού Ήρου Παλατίου, με προδοσία κατάφεραν ν' άπομακρύνουν τόν Στρατηγό, πού άνεκλήθη στην Πόλη, μπήκε ό Σαμουήλ στην Λάρισα, τήν όποια όμως και δέν μπόρεσε νά κρατήσει.

Τά έξοχα στρατηγήματα τού Κεκαυμένου, άντιμετώπισαν τόν δόλο τού Σαμουήλ. Ο «Αυτοκράτωρ τής Λαρίσης» όπως άποκαλούν τόν γενναίο στρατηγό χειρόγραφα τού 11 και 15ου αιώνας, πότε νικούσε, πότε έξευμένιζε και πότε παραπλανούσε τούς Βουλγάρους, για νά σπέρνη, νά θερίζη και νά σοδιάζη και νά τούς καταπολεμά έξω άπ' τίσ καστρόπορτες ως τόν χειμώνα, πού τούς έκαμνε νά λουφάζουν. Τότε μετά από πείνα, δίψα και συνεχή άγώνα κι' άφου ό άρχοντας Νικολίτζης άνοιξε μιά «Κερκόπορτα» τού Κάστρου στόν Σαμουήλ, αυτός ό τελευταίος έδιαγούμισε, άτίμησε, έκαψε, και λήστεψε τόν τόπο, άρπάζοντας τήν πεντάμορφη Έλλα, τήν σύζυγο τού άνωτέρου άξιωματικού Ρηγίνου, άνεψιού τού Άγίου Βησσαρίωνος, τήν όποια έκαμε τσαρίνα τών Βουλγάρων ληστεύοντας τά όσια και τά ιερά τής Λαρίσης άνάμεσα στα όποια και τó ιερό σκήνωμα τού Άγίου Άχιλλείου, πού τόν μετέφερε στα ξένα βασιλεία του τής Πρέσπας. . .

Οί περιπέτειες τού «Έρμνοτάτου Φρουρίου τής Λαρίσης», όπως τó άνέφεραν οί Βυζαντινοί χρονικογράφοι, υπήρξαν άτέλειωτες και διήρκεσαν μέχρι τήν εποχή μας. Ήστόσο ή μεσαιωνική Ιστορία του είναι ή πιό περιπετειώδης και μ' αυτήν θ' ασχοληθούμε πάλι.

Τόν 11ον αιώνα οί Νορμανδοί, υπό τόν πολεμάρχη Βασίλη τους Βοημούνδο, εuréθησαν πρό τών πυλών τής καστροπεριτειχισμένης Λαρίσης, τήν όποια κι' έπολιόρκησαν, επιδιώκοντας τά πλούτη, τίσ πεντάμορφες γυναίκες και τά όσιά της, πού είχαν άκουστά στην βάρβαρη χώρα τους και πού τά όνειρευόντουσαν μέρα-νύχτα.

Φρούραρχος κι' υπερασπιστής τής άκροπολιτικής Λαρίσης ήταν τότε ό στρατηγικώτατος Λέων ό Κεφαλάς. Ή πολιορκία τού Φρουρίου διήρκεσε κάπου έξη μήνες. Τó φρούριο και ή πόλη άνθεξαν. Και ό Αυτοκράτορας Άλέξιος, μ' ένα στρατήγημά του, παραπλανώντας μέσω τού Φρουράρχου Κεφαλά και τού στρατάρχου του Μελησινοού τούς Νορμανδούς, τούς κατενίκησε και τούς συνέτριψε καταμεσής στόν βορεινό κάμπο. Αυτόν τή νίκη άπεθανάτισε ή Άννα ή Κομνηνή στην «Άλεξιάδα» της, τήν όποια κατά τήν παράδοση υπαγόρευε, όταν κουραζόταν σ' έναν «γραμματισμένο» Καλόγερο τής Κομνηνείου Βυζαντινής Μονής τού Άγίου Δημητρίου Στομίου.

Σπουδαίο έξ άλλου ρόλο έπαιξε τó Κάστρο τής Λαρίσης στα χρόνια τής Φραγκοκρατίας, ή όποια, ως γνωστόν, έγκατεστάθη στην Έλλάδα τó 1204. Αύτ ή φορά όμως, ό Δικέφαλος Άετός, πού καμάρωνε στο πιό ψηλό λαρισινό καστρόπυργο, έδίπλωσε για πάντα τά φτερά του, έγειρε τó κεφάλι του και έπεσε κάτω από τά πλήγματα τών χριστιανικών βελών, πού υπό τó πρόσχημα τής σταυροφορικής άπελευθέρωσης τών Άγίων Τόπων, έγκαθίδρυσε τήν πιό στυγνή και άρπαγη «Κουγκέστα» (Κατοχή). Στ ή θέση τού Δικέφαλου οί Φράγκοι έστησαν τόν Βενετσιάνικο Λέοντα, πού σπάραζε τούς Ποπολάρους (Λαϊκούς) μέχρι

θανάτου. Ἄπ' τὸ Κάστρο τῆς Λαρίσης, ἐσκιαμάχιζε μὲ τὸν νέο εὐτυχῶς πρόσκαιρο κατακτητὴ ὁ Ἀλέξιος καὶ ὁ «σεβαστοῦπέριτατος τῆς Ἑλλάδος» Λέων Σγουρός, ποὺ εἶχε στεφανωθῆ στὴν Καθέδρα τοῦ Ἁγίου Ἀχιλλεῖου τὴν κόρη τοῦ πρώτου, Εὐδοκία. Σ' ἓνα νυχτοξήμερωμα ἐφράγκεισε ἡ Βυζαντινὴ Λάρισα καὶ τώρα, στὸ πλακόστρωτο πεδίο τοῦ αἱματόβρεκτου κάστρου ἀντὶ τῶν ἐρυθρῶν «Καμπαγίων», δηλαδὴ τῶν αὐτοκρατορικῶν πεδίων, κροτοῦσαν τὰ ὑποδήματα τῶν σιδερόφρακτων Φράγκων τοῦ Κόμητος τῆς Λαρίσης καὶ Βαράνου τοῦ Ἄλμυροῦ Γουλιέλμου Ντὰ Λάρσα πολέμαρχου καὶ Τοπάρχη τῶν Λομβαρδῶν τοῦ Ρηγάτου τῆς Σαλονίκης, στὸ ὁποῖο ὑπήχθη ἡ Λάρισα.

Τὸ πέτρινο Λεοντάρι τῶν Φράγκων, ποὺ φυλάγεται σήμερα μαζί μὲ τὸ ἀρχαιοθεσσαλικὸ τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς, στὸ Μουσεῖο τῆς Λαρίσης, εἶχε βρεθεῖ στὰ 1829, ὅταν οἱ Τούρκοι ἀνέσκαψαν — ὅπως θὰ δοῦμε τὴν περιφερειακὴ Τάφρο ποὺ εἶχαν ἀνασκάσει οἱ Βυζαντινοὶ καὶ μετὰ οἱ Φράγκοι, πάνω στ' ἀχνάρια τῆς ἀρχαίας τάφρου τῆς Ἀκροπόλεως. Αὐτὸ ἔχει τεχνουργηθεῖ, σὲ πρωτόγονο σχῆμα μᾶλλον, ναυτικοῦ στυλ, ἀπὸ θεσσαλικὸ πετρομάρμαρο.

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Φραγκοκρατίας, τὸ Κάστρο τῆς Λαρίσης εἶχε τὶς περιπέτειές του: Στὰ 1207 κατὰ τὴν διάρκειά τοῦ ἐναντίον τοῦ Τσάρου τῶν Βουλγάρων Ἰωαννίτζη ἢ Σκυλογιάννη πολέμου τοῦ σκοτώθηκε ὁ Ρήγας τῆς Θεσσαλονίκης Μπονιφάτιος καὶ πρῶτοι οἱ πιστοὶ τοῦ Λομβαρδοῦ μ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Φεουδάρχη Κόμητα Ντὰ Λάρσα ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ διαδόχου τοῦ Δημητρίου. Τότε ἀκριβῶς, ὁ Λατίνος ἐπίσης Αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἑρρίκος κατέβηκε πρὸς νότον πρὸς τὸν σκοπὸ νὰ τιμωρήσῃ ἢ νὰ ἐπαναφέρῃ στὴν «εὐθεία ὁδὸ» τοὺς ἀποστάτες «Ἰππότες τοῦ Σταυροῦ». Ἐκεῖνοι ἀρνήθηκαν νὰ ὑπακούσουν καὶ ἐκλείσθησαν στὸ λαρισινὸ Κάστρο, ἐνῶ ὁ κόσμος δεινοπαθοῦσε καὶ πάλι ἀφάνταστα.

Ἄλλ' ὅταν τὰ φουσαῖα τοῦ Βασιλῆα Ἑρρίκου διέβησαν τὴν «Πόνς ντέλ' Ἄρς», δηλαδὴ τὴν «Τοξοτὴ Γέφυρα» τοῦ Πηνεῖοῦ κι' ἐκρούσαν τὶς πύλες τοῦ κάστρου, παρεδόθησαν. Ὁ ἀγαθὸς ὅμως Ἑρρίκος τοὺς συγχώρεσε καὶ ξαναφῆκε τὸν Γουλιέλμο αὐθέντη τῆς Λαρίσης.

Τὸ ἴδιο Κάστρο κτύπησαν πολλὲς φορές, ὥσπου νὰ τὸ κατακτῆσουν μ' ἓναν γάμο, τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Δωροθέου, οἱ «Ἀπελάτες-Ροβολάτορες», δηλαδὴ οἱ Ἀνάρτες (Ρέμπελοι) Ἐπαναστάτες τῶν καμπόβουνων τῆς Θεσσαλίας, ποὺ ἐξομοῦσαν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο, τὸν Κίσαβο καὶ τὸ «Μοντενέγκρο» (Μαυροβοῦνι) «ὅπου ἐζοῦσαν μὲ τοὺς δυσθηρεῦτους ἀγρίους κάπρους».

Στὰ 1225-30, ὕστερ' ἀπ' τὴν συνδιαλλαγὴ τῶν Φράγκων Ἀρχηγῶν μὲ τὸν Πάπα, οἱ τελευταῖοι ἄρχισαν νὰ φεύγουν γιὰ τὶς πατρίδες τους. Ἀνάμεσά τους κι' ὁ Γουλιέλμος Ντὰ Λάρσα γιὰ τὴ Λομβαρδίαν, ἀφήνοντα κάποιον ἀσημαντὸ τοποτηρητὴ του, τὸν ὁποῖο καὶ πῆραν «ἀλά κάπα» οἱ Βυζαντινοὶ, ποὺ ξαναγύρισαν κοντὰ στὰ 1420 πίσω, ὥσπου στὸ Κάστρο ὑψώθηκε ἡ Ἡμισέλιος τῆς Τουρκοκρατίας.

Στὰ 1420 μὲ 23 εἶχε ἐγκατασταθῆ στὸ Κάστρο τῆς Λαρίσης ἡ Ἡμισέλιος τῆς Τουρκοκρατίας, ποὺ ἐπὶ τεσσαρεσῆμισυ αἰῶνες ἀφάνισε τὸν τόπο. Τὸ Κάστρο, τὰ μπουντροῦμα του τῶν τρισκότεινων πύργων του, τὰ 28 Τζαμιά καὶ οἱ Καζάρμες μὲ τοὺς Γενητσάρους, ἔγιναν σ' αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα τὰ ἐφιαλτικὰ σύμβολα τῆς σκλαβιάς.

Τότε οἱ Τούρκοι τὸ προσονόμαζαν: «Γενὴ Σεχίρ Ἰσάρ». Τότε, κατὰ μίαν ἄποψη τοῦ Ἱστοριοδίφη Δημάρχου Λαρίσης κ. Δημ. Χατζηγιάννη, τὸ σωζόμενο σήμερα τετράγωνο κτίσμα μὲ τὴν φρουρικὴ μορφή ἀποτελεῖ τὴν Βυζαντινὴ Ἀγορὰ τῆς πόλεως, μὲ τὶς στοῆς καὶ τὰ πορτοθύρια, τὴν ὁποία κι' οἱ Τούρκοι ἔκαμαν «Μπεζεστένι» τους καὶ στὴν ὁποία προσέφευγαν τόσο κατὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ Ὀρλώφ, ὅσο καὶ κατὰ τὶς διαφορὲς θεσσαλι-

κὲς ἐξεγέρσεις, ἐκτελῶντας ἐκεῖ καὶ γύρα διάφορα ὀχυρωματικὰ χωματοργικὰ ἔργα, τάφρους κ.ἄ., Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι οἱ Τούρκοι ἐκλείσθησαν ἐκεῖ μέσα ἀκριβῶς, πείθει ὅτι οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὸ ὄχυρὸ αὐτὸ, φυσικὸ ἢ τεχνητὸ, δὲν ἔπαψε νὰ ὑφίσταται ποτὲ καὶ νὰ παίζει, ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις ἀμυντικο-ἐπιθετικὸ ρόλο, ὡς τὴν ὥρα ποὺ στὰ σακατεμένα ἀπ' τὸ χρονοπέραςμα πλευρά του, ἀνοιξε ἀγιάτρευτη πληγὴ ἢ μπαρούτη τῆς πρώτης μπόρας ποὺ τὸ μετέτρεψε σὲ ἱστορικὸ σκέλεθρο καὶ μουσειακὸ μνημεῖο.

Ἡ Τουρκοκρατία τόβρε ἔρημο, χωρὶς ἀξιόλογη φρουρὰ Βυζαντινῶν ποὺ βρίσκονταν στὰ πέριξ ὄρεινά. Σ' αὐτὸ ὁ Τουρχάν καὶ οἱ διάδοχοί του ἔστησαν τὰ φοβερά τόπια τῶν ἐναντίων τῶν ραγιαδῶν τοῦ κάμπου, τὰ τόπια (κανόνια) ἐκεῖνα ποὺ ἐρύθμιζαν τὸ νυχτοξήμερωμα τοῦ ἔθνικοῦ μας βίου. Ἐπὶ Φρουραρχίας Ἀγᾶ Πασᾶ ἢ Λαρίσα ἀναγνωρίστηκε ὡς ἔδρα τῆς Θεσσαλίας στὰ 1770 ἕως τὰ 1881, ποὺ διώχτηκαν οἱ Ὀθωμανοί.

Ἀπὸ τὸ 1821 ἕως τὸ 1823, ὅπως ἀναφέρει ὁ Γάλλος Διπλωμάτης Ραφφενέλ, τὸ Κάστρο τῆς Λαρίσης δέχτηκε ἐπιθέσεις καὶ «πατήθηκε» ἀπὸ τὰ παλληκάρια τοῦ Ὀδυσσεᾶ καὶ τοῦ Καπετὰν Διαμαντῆ, οἱ ὁποῖοι καὶ λόγῳ τῆς φύσεως καὶ τῆς θέσεώς του δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ κρατήσουν. Ἀργότερα πολλὸ οἱ πύργοι του κι' ὁ Ἀγίος Ἀχιλλεῖος μαζί ἔγιναν Ἀποθήκες πολεμοφοδίων καὶ ὀπλισμοῦ, ἐνῶ ἡ Λάρισα στρατοκρατοῦνταν ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀνθέλληνες πασάδες τῆς Βαλκανικῆς.

Στὰ 1854 ἐπεσκέφτηκε καὶ περιγράφει τὸ Κάστρο τῆς Λαρίσης ὁ Γάλλος ἐπίσης Λεὼν Ἐξὲ ὡς ἔξης:

«...τὴν ἐπαύριον τὸ πρῶτ' συνοδευόμενος ἀπὸ ἓναν «Καβάση» ἀνεχώρησα πρὸς ἀναζήτησι ἀρχαίων εὐρημάτων καὶ ἐπιγραφῶν στὸ γῆινο ὕψωμα, ποὺ ἀπλώνεται πρὸς βορρὰ τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται σήμερον «Τρανοὺ Μαχαλάς», δηλαδὴ: «Μεγάλῃ Σουνοικία Ὀρολογίου» καὶ τῆς Μητροπόλεως. Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι ἀποτελεῖ τὸ ὑψηλότερο σημεῖο τῆς Λαρίσης στὴν Ἀκρόπολὴ τῆς, ἢ ὁποία δὲν διατηρεῖ σχεδὸν κανένα ἀρχέγονο σημάδι. Κοντὰ στὸ Ρολόγι, βλέπει κανεὶς νὰ ἔξεχουν ἀπ' τὸ ἔδαφος δύο ὑπερκείμενες βαθμίδες. Ἡ μία ἀπ' τὶς πέτρες φέρει μεγαλοδιάστατα γράμματα μὲ τὴν ἐπιγραφὴ: «Γιὰ τοὺς καλλιτέχνες». Οἱ λέξεις αὐτὲς δείχνουν ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τῆς θέσεως ποὺ προοριζόταν πολλὸ πιθανὸν γιὰ τὸ προσωπικὸ τοῦ ἴδιου Θεάτρου. Τὸ (ἐκεῖ) μικρὸ Τέμενος (τζαμί) τοῦ Μωχαμὲτ Πασᾶ-Ταμπᾶ διατηρεῖ τὴν βάση ἐνὸς ἀγάλματος, ποὺ λείπει πιά καὶ ποὺ φέρνει μίαν ἀρχαία ἐπιγραφὴ «Ἀπὸ τὸ Κοινὸ τῶν Θεταλῶν στὸν Αὐτοκράτορα Βεσπασιανὸ τὸν ὀνομαζόμενο Θεὸ καὶ Αὐγούστο». Μὲς στὸ χτίσμα τῆς Μητροπόλεως βρίσκεται ἓνας μαρμάρινος κατάλογος μὲ ὀνόματα σκλάβων ἀπελευθερωμένων, οἱ ὁποῖοι ἔβριζαν στὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ Ταμῖα τῆς πόλεως, τὴν ἐξαγορὰ τῆς ἐλευθερίας τους ἦτοι 40 στατήρες, κατὰ τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια τῆς ἀπελευθερώσεώς τους. Ἡ ἡμερομηνία ἀναφέρει στοὺς χρόνους τῆς Θεσσαλικῆς ἀνεξαρτησίας, ὅποτε ἄρχοντας ἦταν στρατηγὸς τῶν Θεσσαλῶν μὲ τ' ὄνομα τοῦ Ταμῖα (Θησαυροφύλακος) καὶ δὲν ἀφήνει καμμίαν ἀμφιβολία ὅσον ἀφορᾷ τὴν ρηματικὴ ἐποχὴ τοῦ ντοκουμέντου του κλπ. Ὑπῆρξαν (στὸ Φρούριο) εὐρήματα ἀρχαιοελληνικὰ καὶ παντὸς Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ».

Μὲ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1878 στὴν Θεσσαλία, κατ' ἐντολήν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἰσχυομένου ἀπετύπωσε καὶ ἐχαρτογράφησε καὶ τὸ Φρούριον τῆς Λαρίσης, ποὺ τὸ διατηροῦσαν πάντοτε οἱ Τούρκοι ὡς ὄχυρὸ Παρατηρητήριον, ὁ Μιχαὴλ Χρυσόχοος, ὁ ὁποῖος τὸ περιέγραψε κιόλας.

Στὸν χώρο τοῦ Φουρίου ὑπάρχει καὶ σήμερα τὸ πολλὲς φορές ἀνακαινισμένο Ρολόγι τῆς Πόλεως, ὁ «Μπιγκ Μπέν» τῆς Λαρίσης, ποὺ κτυπᾷ μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς ζωντανῆς καρδιάς τῆς Θεσσαλίας πότε ὑπόκωφα, σάν κεραυνὸς

Τὸ σπίτι τοῦ Σκίπη

καὶ πότε σὰν καμπάνα παρηγορίας ἢ ἀναστάσεως, ἀνάλογα μὲ τοὺς παλμούς τοῦ τόπου. Μὲ αὐτὸ τὸ Ρολόγι οἱ Λαρισιοὶ ἐρύθμιζαν ὀλάκαιρη τὴ ζωὴ τους. Οἱ Τούρκοι τὴν προσοχὴ τους κι' οἱ Χριστιανοί, τελευταῖα τὸ ξύπνημά τους. Τὸ Δημοτικὸ Ρολόγι τῆς Λαρίσης ἔχει τὴν προϊστορία του: Ἐκτὸς τῶν Βυζαντινῶν ἀκόμα χρόνια πάνω στὰ ἐσωτερικὰ τεῖχη τοῦ Κάστρου, πού ὄριζαν τὴν ὁδὸ, πού ἔφερε πρὸς τὴν Μακεδονία ἀπὸ τὴν Πολύτοξη Γέφυρα τοῦ Πηνειοῦ, ὑπῆρχε τὸ Ἡλιακὸ Ὁρολόγι τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον διετηρήθη μέχρι τῶν πρώτων χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας. Μάλιστα τὸ φύλαγαν Καβάσηδες καὶ Τζανταρμάδες, πού καθόντουσαν σταυροπόδι, στὶς βάσεις του, ἔχοντας ἀγκαλιὰ τὰ ὄπλα τους. Τὴ θέση ἐκεῖνου πῆρε τὸ σημερινό, τὸ προηγούμενο τοῦ ὁποῖου εἶχε κτισθῆ ἐπὶ Τουρκοκρατίας μᾶλλον ταυτόχρονα μὲ τὸ περικαλλὲς Σερράγι-Ἀνάκτορο τῆς Κεντρικῆς Πλατείας, πού ἀφάνισε ἢ φωτιά τὸ 1905 καὶ τὸ Καθεδρικὸ Τζαμί τῶν Τούρκων τῆς Πλατείας Ἀνακτόρων.

Ἐκτὸς μίας Τούρκικης ἐπιγραφῆς, πού κατέστρεψε μὲ τὸ παλὸν ρολόγι ὁ σεισμὸς κι' ὁ πόλεμος στὰ 1941, στὴ βάση τῆς κωνοειδοῦς πυραμίδος τῆς κορυφῆς του, πού μεταφράστηκε ἀπὸ κάποιον Ριζᾶ, μαθαίνομε ὅτι τοῦτο ἐπεσκευάσθη τὸ 1836 μὲ δαπάνη τοῦ Σεῖτ Ταχῆρ Ἐφέντη. Αὐτὴ ἔγραφε μακροβιότητα, διότι μὲ τοὺς χτύπους του ὑπενθυμιζόταν στοὺς Μουσουλμάνους τὸ καθῆκον τους, ὅπως προσεύχονται πέντε φορές τὴν ἡμέρα στὸν Μωάμεθ. Ἀργότερα ἐπεσκευάσθη ἐπὶ Χασάν Ἐτέμ Καντήρ Ἐφέντη πρῶτου μεταπελευθερωτικοῦ Δημάρχου Λαρίσης καὶ συνεπληρώθη ἐπὶ Δημάρχου Γαλάτη καὶ ἐπὶ δημαρχίας Β. Ἀρσενίδη «τῆ μερικῆ συνδρομῆ τοῦ ἡμετέρου συμπολίτου Ἡλία Κολέσκα», ὅπως ἀναφέρει ὁ Ε. Φαρμακίδης καὶ «δούλεψε» ὡς τὸ σεισμὸ. Τὸ 1952, ὁ Δήμαρχος Καραθάνας τοῦ ξανάδωσε τὴν καρδιά του.

Ἐκτὸς τῶν πύλων τοῦ πού σαρώθηκαν: Βολιόπορτα, Φερσαλινόπορτα, Τουρναβόπορτα, Τρικαλινόπορτα, Ἀγιοπόρτα πού ὠδηγοῦσε στὴν Πόλη μβαινοβγαίνει ἢ ἐλευθερία, πού τελικὰ πηδώντας τὴν αἱματοπότιστη τάφρο του

πῆρε τὸ Κάστρο καὶ τὸ ξανάκανε Ἑλληνικόν. Καὶ μιᾶς καὶ ἀναφερόμαστε στὴν τάφρο τοῦ ἃς δοῦμε τὶς φάσεις, πού γνώρισε κι' αὐτὴ:

Ἡ πρώτη γνωστὴ μας τάφρος, εἶναι νεώτερο συμπλήρωμα τῆς ὀχυρώσεως, ἀνοίχτηκε στὰ 1829 καὶ βάσει αὐτῆς διανοίχτηκε μεταγενέστερα ἡ περιφερειακὴ τάφρος, πού παλιότερα ἐπνιγε μὲ τὰ νερά της τὰ ἄκρα τῆς Λαρίσης καὶ πού τώρα μετατρέπεται σὲ ἐθνικὴ λεωφόρος. Τὸ πρῶτο συστηματικὸ χαντάκι πούναι γνωστὸ ὡς «Κουλοῦρ Ντοῦ» τοῦ παλαιοῦ Ἀρναοῦτ Μαχαλά ἔγινε ἐπὶ Βελῆ Πασᾶ. Τότε ὁ μέγας ὄγκος τῶν τουρκικῶν δυνάμεων ἐφυγε κι' ὁ τουρκικὸς πληθυσμὸς, ἀπὸ φόβο μήπως οἱ Ῥωμοὶ πάρουν τὴν πόλη, ἔσκαψαν ἕνα βαθύτατο καὶ πλατὺ χαντάκι, στὴ μιὰ πλευρὰ τοῦ ὁποῖου βρῆκαν, ὅπως προαναφέραμε τὸν κορμὸ τοῦ λεονταριοῦ, πού σωζόταν φαίνεται χριστὸ στὸ τεῖχος, πού συνόρευε μὲ τὴν τάφρο μέχρι τὸ 1886.

Σχετικὸ μὲ τὴν τάφρο, διασώσαμε τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸ πούναι γραμμένο στὸ περιοδικὸ «Προμηθεύς», πού ἐκδιδόταν στὸ Βόλο, ἀπὸ τὸν Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμενίτη, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλίας. Σ' αὐτὸ διαβάζουμε: «ἕνας Ἰωάννης Καμπυλάκης, ἀπὸ τοὺς πολλοὺς Πηλιορεῖτες, πού ἀγγαρεύτηκαν γιὰ τιμωρία ὡς στασιαστὲς τοῦ 1821 καὶ 1827 καὶ δούλευαν μαζί μὲ τοὺς Λαρισαίους ραγιάδες, γράφει ὅτι ὅταν πλησίαζε νὰ τελειώσῃ ἡ τάφρος τὴν πήδησε, ὕστερα ἀπὸ στοιχίμα 15 γροσίων ὁ Κώστας Πιστόλας, ἀπὸ τὸ Βλαχολεῖβαδο (Λιβᾶδι-Ὀλύμπου). Οἱ Τούρκοι ὄμως πού εἶδαν τὸ γεγονὸς ἀνήσυχτοι γιὰ τὸ εὐκόλο πῆδημα τοῦ χαντακιοῦ καὶ μάλιστα ἀπὸ ραγιά Ῥωμιοὺ «κράτησαν τοὺς ἀγγαρευμένους ἐργάτες ἄλλες 40 μέρες περισσότερο καὶ τοὺς ἔβαλαν νὰ πλατύνουν τὴν τάφρο 2 πῆχεις πιὸ πολύ. Τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ἀρχαίου τεῖχους εἶναι: α) ἀπὸ τὴ βορεινὴ πλευρὰ ὕψος 96 μέτρα ἀπ' τὸν κάμπο 26 καὶ τὸ βάθος του 20 μέτρα. Τὸ ὑψόμετρο τοῦ φρουρίου εἶναι 96 μ. ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἐνῶ τὸ χαμηλότερο τῆς πόλης εἶναι 96 μ. στὴν Ἀγία Μαρίνα.

Αὐτὴ εἶναι ἡ συνοπτικὴ ἱστορία τοῦ Φρουρίου τῆς Λαρίσης, πού μένουν νὰ «φρουροῦν» τὴ δόξα του στὰ δυὸ μαρμάρινα λιοντάρια τοῦ Μουσείου τῆς Λαρίσης. Ὁ Λέων τῆς Κλασσικῆς ἐποχῆς εἶναι ἐπιτύμβιο, πού ἀντιπροσωπεύει τὴν παράδοση τῆς τοποθετήσεως μαρμαρίνων λεόντων, ἐπιτυμβίων, χαρακτηριστικὰ τῶν ὁποίων εἶναι τὰ Κενοτάφεια — Μνημεῖα τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων πού συμβολίζουν οἱ Λέοντες τῆς Χερωνείας, Ἀμφιπόλεως κλπ. Φυσικὸ εἶναι νὰ εικάσουμε ὅτι τὸ Λεοντάρι τῆς ἀρχαίας Λαρίσης εἶχε τοποθετηθῆ ἐπὶ τάφου πολεμιστοῦ καὶ ἀποτελεῖ ἐνσάρκωση κι' εὐγλωττην ἀπόδειξη ἀνδροπρεπείας. Μπορεῖ καὶ νὰ φύλαγε ὄμως τὶς πύλες τοῦ φρουρίου. Ἐκτὸς τῶν Ὁμηροῦ ἀκόμα, ἔχουμε τοὺς χάλκινους Κύνες ἢ ἐπίχρυσους, πού φρουροῦσαν τὴν εἴσοδο τῶν ἀνακτόρων. Πολὺ παλιότερα ἀκόμη, εἶναι γνωστοὶ οἱ φτερωτοὶ Λέοντες, πού ἦταν ἀνακτοροφύλακες. Πάντως ἀποτελοῦσαν βασιλικὸ ἔμβλημα σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση. Τὸ Λαρισινὸ ἀνήκει στὸν 3ον αἰῶνα π.Χ. τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων κι' ἡ στάση του εἶναι μεγαλόπρεπη, λιτὴ κι' ἀπέριττη. Κι' ἔτσι τὸ παραδεχόμαστε ὡς σύμβολο Ἱστορίας, πού πρωτοκατοίκησε στὸ ἐνδοξο καὶ ἄκρως διατηρητέο Φρούριο τῆς Λαρίσης.

